

TİDSAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yapay Zekâ Destekli Dijital Sanatta Estetik
Deneyimin Yeniden Tanımlanması

Redefining the Aesthetic Experience in AI-
Powered Digital Art

Neziha ÇOMAK*

Geliş/Submitted: 10.08.2026
Kabul/Accepted: 29.09.2026

Citation / Atıf

Çomak, N. (2026). Yapay zekâ destekli dijital sanatta estetik deneyimin yeniden tanımlanması. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (50), 285-298.

Makale Türü:

Araştırma Makalesi

Article Information:

Research Article

doi 10.29228/TIDSAD.88372

This article was checked by Intihal.net. Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır.
This article is under the Creative Commons license. Bu makale Creative Commons lisansı altındadır.

* Dr., Kocaeli Üniversitesi, nezihacmk@hotmail.com

TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Öz: Bu araştırma, yapay zekâ destekli dijital sanat pratiklerinin estetik deneyimi nasıl dönüştürdüğünü incelemeyi amaçlamaktadır. Geleneksel sanat anlayışında estetik deneyim sanatçı niyeti, eser ve izleyici arasındaki ilişki üzerinden tanımlanırken, yapay zekâ temelli üretim süreçleri bu üçlü yapıyı yeniden tartışmaya açmaktadır. Algoritmaların yaratıcı sürece dâhil olması, estetik deneyimin öznesi, üretim biçimi ve algılanma koşullarını köklü biçimde dönüştürmektedir.

Çalışma, dijital sanat bağlamında estetik deneyimin dönüşümünü; insan-makine etkileşimi, algoritmik yaratıcılık, veri temelli üretim ve izleyici katılımı kavramları üzerinden ele almaktadır. Yapay zekânın yalnızca bir araç olmanın ötesine geçerek yaratıcı sürecin aktif bir bileşeni hâline gelmesi, estetik deneyimin sabit ve tamamlanmış bir yapı olmaktan çıkıp süreç odaklı, değişken ve etkileşimsel bir nitelik kazanmasına yol açmaktadır.

Araştırma genel olarak, estetik deneyimi sanat felsefesi ve çağdaş estetik kuramları ışığında yeniden değerlendirerek, yapay zekâ destekli dijital sanatın özgünlük, yaratıcılık ve sanatçı kimliği kavramlarını nasıl yeniden tanımladığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu bağlamda çalışma, yapay zekâ temelli dijital sanatın estetik deneyimi yeniden yapılandıran bir paradigma değişimini temsil ettiğini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, dijital sanat, estetik deneyim, algoritmik yaratıcılık, insan-makine etkileşimi.

Abstract: This article examines how artificial intelligence-supported digital art practices redefine the notion of aesthetic experience. In traditional aesthetic theory, aesthetic experience is generally articulated through the relationship between the artist's intention, the artwork, and the viewer. However, the integration of artificial intelligence into artistic production fundamentally challenges this triadic structure by introducing algorithmic systems as active participants in the creative process. As a result, the concepts of authorship, originality, and aesthetic perception are reconsidered within contemporary digital art.

The study approaches aesthetic experience in AI-supported digital art through the frameworks of human-machine interaction, algorithmic creativity, data-driven production, and viewer participation. Rather than functioning solely as a technical tool, artificial intelligence operates as a generative agent that continuously reshapes both the artwork and the viewer's perceptual engagement. Consequently, aesthetic experience shifts from a fixed and completed state toward a process-based, dynamic, and interactive phenomenon.

By situating AI-supported digital art within contemporary aesthetic theory and philosophy of art, this article argues that artificial intelligence introduces a paradigmatic transformation in the understanding of aesthetic experience. The study ultimately proposes that AI-driven digital art necessitates a redefinition of aesthetic experience as an open, evolving, and relational process shaped by both human and non-human agencies.

Keywords: Artificial intelligence, digital art, aesthetic experience, algorithmic creativity, human-machine interaction.

Giriş

Teknolojik gelişmeler, sanatın üretim biçimlerini, sunum olanaklarını ve izleyiciyle kurduğu ilişkiyi köklü biçimde değiştirmektedir. Yapay zekâ uygulamaları, yalnızca biçimsel üretim gerçekleştirmekle kalmayarak estetik değer yaratma iddiası da taşımaktadır. Bu bağlamda, sanatın doğası, sanatçının rolü ve estetik deneyimin yapısı gibi temel kavramlar yeniden sorgulanmaktadır (Salman, 2025).

Teknolojik ilerlemeler ve yeni medya ortamları, yalnızca geleneksel sanat ortamı, sanat eseri, sanatçı ve izleyici kavramlarını dönüştürmekle kalmamış; aynı zamanda insanın bilişsel süreçleri ve algısal kapasiteleri üzerine yerleşik kabulleri de yeniden tartışmaya açmıştır.

Makale, teknolojik gelişmelerin düşünme, görme ve algılama süreçlerini değiştirerek sanat algısını dönüştürdüğünü vurgular; yeni medyanın yapıt-izleyici-sanatçı ilişkisini etkileşimli hale getirdiğini belirtir (Kırca, 2024). Teknolojinin geleneksel sanat anlayışını zorladığını, yeni medya ortamlarının sanat üretimini ve izleyici etkileşimini yeniden şekillendirdiğini açıklar (Türkmenoğlu, 2014).

Sanat felsefesi tarihinde estetik deneyim, çoğunlukla insan merkezli bir algı ve anlamlandırma süreci olarak ele alınmıştır. Kant'tan Dewey'e uzanan estetik düşünce geleneğinde deneyim, öznenin duysal ve bilişsel yetileri üzerinden tanımlanmış; sanat eseri ise bu deneyimi tetikleyen, ancak kendisi sabit bir yapı olarak kabul edilmiştir (Uçar, 2023). Ancak dijital ve yapay zekâ destekli sanat pratikleri, bu anlayışın günümüz sanatını açıklamada sınırlı kaldığını göstermektedir (Antmen, 2014).

Oysa yapay zekâ destekli dijital sanatta eser, önceden belirlenmiş bir son hâle sahip olmaktan ziyade, algoritmik süreçler ve izleyici etkileşimi doğrultusunda sürekli dönüşen bir yapı sergilemektedir. Bu durum, estetik deneyimin öznesinin kim olduğu, deneyimin ne zaman ve nasıl gerçekleştiği gibi temel soruları yeniden gündeme getirmektedir. Yapay zekânın sanatsal üretimdeki rolü, yaratıcılık ve özgünlük kavramlarını da tartışmaya açmaktadır. Veri temelli öğrenme süreçleriyle çalışan algoritmalar, sanatçı niyetinden bağımsız ya da onunla birlikte işleyen üretim biçimleri ortaya koymakta; bu da estetik deneyimin yalnızca insan yaratımıyla ilişkilendirilmesine dayanan geleneksel yaklaşımları sorgulatmaktadır. İzleyici ise bu yeni bağlamda pasif bir alımlayıcı olmaktan çıkarak, etkileşim yoluyla eserin oluşum sürecine dâhil olan aktif bir katılımcıya dönüşmektedir.

Bu makale, yapay zekâ destekli dijital sanat bağlamında estetik deneyimin nasıl yeniden tanımlandığını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, insan-makine etkileşimi, algoritmik yaratıcılık ve süreç temelli estetik kavramları üzerinden, estetik deneyimin çağdaş sanat pratikleri içindeki dönüşümünü tartışmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda makale, yapay zekâ temelli dijital sanatın, estetik

deneyimi insan merkezli bir algı süreci olmaktan çıkararak, insan ve insan-dışı öznelerin birlikte şekillendirdiği ilişkiyel bir deneyim alanına dönüştürdüğü savını ileri sürmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışma, yapay zekâ destekli dijital sanatta estetik deneyimin dönüşümünü incelemek amacıyla “nitel araştırma yöntemi” temelinde yapılandırılmıştır. Araştırma, deneysel ya da nicel verilerden ziyade, kavramsal çözümleme ve kuramsal yorumlamaya dayalı bir yaklaşım benimsemektedir. Bu doğrultuda çalışma, sanat felsefesi, çağdaş estetik kuramları ve dijital sanat literatürü çerçevesinde “kuramsal analiz” yöntemiyle yürütülmüştür.

Araştırmanın ilk aşamasında, estetik deneyim kavramının sanat tarihi ve estetik kuramları içindeki gelişimi incelenmiştir. Kant, Dewey, Benjamin gibi düşünürlerin estetik deneyime ilişkin yaklaşımları, dijital ve yapay zekâ temelli sanat pratikleri bağlamında yeniden değerlendirilmiştir. Bu kuramsal arka plan, estetik deneyimin insan merkezli ve nesne odaklı tanımlarının güncel dijital sanat pratiklerini açıklamadaki yeterliliğini sorgulamak amacıyla ele alınmıştır.

İkinci aşamada, yapay zekâ destekli dijital sanat alanında öne çıkan güncel literatür taranmış; algoritmik yaratıcılık, insan-makine etkileşimi ve izleyici katılımı kavramları analitik kategoriler olarak belirlenmiştir. Bu kavramlar, estetik deneyimin oluşum sürecini açıklamak üzere kavramsal bir çerçeve içinde değerlendirilmiştir. Literatür taraması hem sanat kuramcılarının metinlerini hem de dijital sanat üzerine yapılan güncel akademik çalışmaları kapsamaktadır.

Araştırmanın üçüncü aşamasında ise, yapay zekâ destekli dijital sanat eserleri örnek olay (case study) yaklaşımıyla ele alınmıştır. Seçilen eserler, estetik deneyimin süreçselliği, değişkenliği ve etkileşim düzeyi açısından incelenmiştir. Bu incelemede, eserlerin teknik üretim süreçlerinden ziyade, izleyiciyle kurdukları ilişki ve estetik deneyimin nasıl yapılandığına odaklanılmıştır. Analiz, betimleyici ve yorumlayıcı bir yöntemle gerçekleştirilmiştir.

Son aşamada, kuramsal analiz ve örnek eser incelemelerinden elde edilen bulgular bir araya getirilerek, yapay zekâ destekli dijital sanatta estetik deneyimin nasıl yeniden tanımlanabileceğine ilişkin kavramsal bir değerlendirme yapılmıştır. Bu yöntemsel yaklaşım, estetik deneyimin sabit ve tamamlanmış bir olgu olmaktan çıkarak, insan, makine ve izleyici etkileşimiyle sürekli yeniden üretilen dinamik bir süreç olduğu savını temellendirmeyi amaçlamaktadır.

YAPAY ZEKA’NIN TARİHÇESİ

Yapay zekâ düşüncesi, insan beyninin düşünme ve öğrenme süreçleri ile bilgisayarların bilgi işleme yetenekleri arasındaki benzerliklerden hareketle ortaya çıkmıştır. Teknolojik gelişmelerle birlikte yapay zekâ, günümüzde birçok alanda

kullanılan önemli bir teknoloji hâline gelmiştir. Ancak bu düşüncenin temelleri oldukça eski dönemlere dayanmaktadır. Antik Yunan döneminde insan benzeri davranışlar sergileyebilen mekanik varlıklara ilişkin çeşitli fikirlerin geliştirildiği bilinmektedir. Modern yapay zekâ ise insanın düşünme, öğrenme ve problem çözme süreçlerinin bilgisayarlar aracılığıyla modellenmesi amacıyla gelişmiş ve zamanla bilimsel bir araştırma alanına dönüşmüştür (Yiğit, 2022).

Yapay zekâ, genel olarak dijital bilgisayarların ya da bilgisayar denetimli makinelerin, çoğunlukla insan zekâsı ile ilişkilendirilen işlevleri yerine getirebilme kapasitesini ifade etmektedir. Bu bağlamda terim, akıl yürütme, anlamlandırma, genelleme yapma ve önceki deneyimlerden öğrenme gibi insana özgü bilişsel süreçleri taklit edebilen veya bu süreçleri modellemeyi amaçlayan düşünsel sistemlerin geliştirilmesine yönelik çalışmaları kapsamaktadır (Yüksel & Yüksel, 2024).

Yapay zekâ, 21. yüzyılın en çarpıcı teknolojik gelişmeleri arasında yer almakta ve etki alanını giderek genişleten dinamik bir araştırma ve uygulama sahası olarak öne çıkmaktadır. Farklı disiplinlerden araştırmacıların artan ilgisi, bu teknolojinin hem kuramsal hem de pratik potansiyelini derinleştirirken, alana ilişkin bilgi üretimini ve toplumsal farkındalığı da güçlendirmektedir. Yapay zekânın bu genişleyen etki alanı, özellikle güncel araştırmalar ve akademik yayınlar aracılığıyla beslenmekte; söz konusu çalışmalar, yeni düşünsel açılımlar sunarak araştırmacılar için ilham verici bir zemin oluşturmakta ve özgün çalışma alanlarının ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır (Gülpınar, Boyraz, 2024).

KURAMSAL ÇERÇEVE: ESTETİK DENEYİM, DİJİTAL SANAT VE YAPAY ZEKÂ

Estetik deneyim kavramı, sanat felsefesi tarihinde çoğunlukla özne merkezli bir algı ve anlamlandırma süreci olarak ele alınmıştır. Immanuel Kant, estetik yargıyı öznenin duyuşsal ve bilişsel yetileri üzerinden tanımlarken, estetik deneyimi “çıkar gözetmeyen haz” kavramı etrafında şekillendirmiştir.

Walter Benjamin, teknik yeniden üretim araçlarının sanat eserinin özgünlüğünü ve aura’sını dönüştürdüğünü savunarak, dijital sanat tartışmalarının erken düşünsel temelini atmıştır (Benjamin, 2025). Günümüzde yapay zekâ destekli dijital sanat, bu dönüşümü daha ileri bir aşamaya taşıyarak estetik deneyimi tekillikten çok süreçsellik üzerinden tanımlamaktadır.

John Dewey ise estetik deneyimi, sanat eserinin gündelik yaşam deneyimleriyle bütünleştiği, süreklilik ve etkileşim içeren bir süreç olarak değerlendirmiştir. Bu yaklaşımlar, estetik deneyimi insan algısı ve bilinç üzerinden tanımlamakla birlikte, sanat eserini çoğunlukla sabit ve tamamlanmış bir nesne olarak ele almaktadır (Uçar, 2023).

Dijital sanat pratikleri, bu geleneksel estetik anlayışa önemli kırılmalar

getirmiştir. Lev Manovich, dijital sanatın değişkenlik ve otomasyon ilkeleri sayesinde estetik deneyimi zamana yayılan bir yapıya dönüştürdüğünü ifade eder (Evlioğlu, 2024). Yapay zekâ algoritmalarıyla üretilen sanat eserleri, bu değişkenliği daha da belirgin hâle getirmekte; estetik deneyimi her karşılaşmada yeniden üretilen bir olguya dönüştürmektedir. Bu özellikler, sanat eserinin tekil ve değişmez bir yapı olmaktan çıkmasına, sürekli güncellenen ve dönüşen bir süreç hâline gelmesine yol açmaktadır. Böylece estetik deneyim, eserin yalnızca algılandığı bir anla sınırlı kalmaz; zaman içinde değişen, izleyiciyle birlikte şekillenen bir deneyim alanına dönüşür.

Yapay zekânın dijital sanat üretim süreçlerine dâhil olması, bu dönüşümü daha da radikalleştirilmektedir. Makine öğrenmesi, derin öğrenme ve üretici algoritmalar aracılığıyla çalışan yapay zekâ sistemleri, sanatçı tarafından belirlenen kuralların ötesine geçerek öngörülemez görsel, işitsel ve kavramsal çıktılar üretebilmektedir. Bu durum, estetik deneyimin kaynağına ilişkin geleneksel “insan yaratımı” merkezli yaklaşımları sorgulatmakta; algoritmik sistemlerin estetik deneyimin oluşumundaki rolünü görünür kılmaktadır (Özgür, 2021).

Bu bağlamda Nicolas Bourriaud’nun “ilişkisel estetik” kavramı, yapay zekâ destekli dijital sanatın estetik deneyimini açıklamak için önemli bir kuramsal zemin sunmaktadır (Arslan, 2026).

Bourriaud’ya göre sanat, izleyiciyle kurulan ilişkiler ağı içinde anlam kazanır. Yapay zekâ temelli dijital sanatta bu ilişki ağı, insan-makine-veri üçgeni etrafında yeniden şekillenmekte; estetik deneyim, yalnızca izleyici ve eser arasındaki etkileşimle değil, algoritmik süreçlerin müdahalesiyle de oluşmaktadır (Bekel, 2024).

Ayrıca çağdaş estetik kuramlarında giderek önem kazanan posthümanist yaklaşımlar, estetik deneyimin insan-dışı öznelerle birlikte düşünülmesini mümkün kılmaktadır. Teknolojiyle iç içe geçmiş bir dünyada estetik deneyim artık yalnızca insan algısına indirgenemez. Yapay zekâ destekli dijital sanatta estetik deneyim, insan ve makine arasındaki karşılıklı etkileşimle, çok katmanlı ve ilişkisel bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu kuramsal çerçeve doğrultusunda makale, yapay zekâ destekli dijital sanatın estetik deneyimi; sabit, özne merkezli ve tamamlanmış bir yapıdan, süreç odaklı, etkileşimsel ve çok-özneli bir deneyim alanına dönüştürdüğünü savunmaktadır. Estetik deneyim artık yalnızca izleyicinin algısında gerçekleşen bir an değil; insan, algoritma ve veri arasında sürekli yeniden üretilen dinamik bir ilişkiler bütünüdür.

LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ: YAPAY ZEKÂ, DİJİTAL SANAT VE ESTETİK DENEYİM

Dijital sanat ve estetik deneyim ilişkisi, özellikle 20. yüzyılın sonlarından itibaren sanat kuramcılarının ve estetik düşünürlerinin yoğun ilgisine konu olmuştur. Walter Benjamin'in "Mekanik Yeniden Üretim Çağında Sanat Eseri" adlı çalışması (2025), teknik araçların sanatsal üretim üzerindeki etkisini erken dönemde tartışmaya açarak dijital sanat tartışmalarının düşünsel zeminini hazırlamıştır. Benjamin'in "aura" kavramı, dijital ve yapay zekâ temelli üretimlerde estetik deneyimin özgünlük ve tekillik bağlamında nasıl dönüştüğünü anlamak açısından hâlen önemli bir referans noktasıdır.

Dijital sanat bağlamında estetik deneyimi ele alan çağdaş kuramcılar arasında Lev Manovich öne çıkmaktadır. Manovich, dijital sanatın sayısal temsil, değişkenlik ve otomasyon gibi özellikleriyle estetik deneyimi zamansal ve süreçsel bir olguya dönüştürdüğünü savunur (Manovich, 2023). Bu yaklaşım, yapay zekâ destekli dijital sanatın, izleyiciye her karşılaşmada farklı bir deneyim sunabilen dinamik yapısını açıklamak açısından önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Yapay zekânın sanatsal üretimdeki rolüne ilişkin literatür ise ağırlıklı olarak yaratıcılık, sanatçı kimliği ve estetik değer sorunları etrafında şekillenmektedir. Margaret Boden, algoritmik yaratıcılığı insan yaratıcılığıyla karşılaştırarak, yapay zekânın üretkenlik kapasitesini estetik bağlamda tartışır (Özdemir, 2025). Yapay zekâ, mevcut veriler üzerinden yeni kombinasyonlar üretebilme yetisiyle yaratıcı sürecin sınırlarını genişletmektedir. Bu yaklaşım, estetik deneyimin yalnızca insan niyetine bağlı olmadığı yönündeki çağdaş görüşleri desteklemektedir.

Öte yandan Claire Bishop, dijital ve etkileşimli sanat pratiklerinde izleyicinin konumuna dikkat çekerek, estetik deneyimin katılım ve etkileşim üzerinden yeniden tanımlandığını vurgular (Bayır, 2025). Bu yaklaşım, yapay zekâ destekli dijital sanat pratikleriyle doğrudan örtüşmektedir (Özdemir, 2018).

Yapay zekâ destekli dijital sanatta izleyici, yalnızca eseri algılayan bir özne değil; algoritmik süreçleri tetikleyen ve eserin çıktısını doğrudan etkileyen bir aktör hâline gelmektedir. Bu durum, estetik deneyimi tek yönlü bir algı süreci olmaktan çıkararak, ilişkisel ve çoğul bir yapıya dönüştürmektedir. dijital sanatın estetik deneyimi dönüştüren yapısı, sanatın algılanma biçimindeki değişim üzerinden tartışılmaktadır (Köksal, 2020; Bozkurt, 2012).

Posthümanist estetik yaklaşımlar da yapay zekâ destekli dijital sanat literatüründe önemli bir yer tutmaktadır. Rosi Braidotti ve benzeri düşünürler, insan-merkezli estetik anlayışın günümüz teknolojik koşullarında yetersiz kaldığını savunur (Duman, 2026). Bu bağlamda estetik deneyim, insan ve insan-dışı öznelerin birlikte ürettiği bir etkileşim alanı olarak ele alınmaktadır. Yapay zekâ, bu deneyimin pasif bir aracı değil, aktif bir bileşeni olarak konumlandırılmaktadır.

Mevcut literatür incelendiğinde, yapay zekâ destekli dijital sanatın estetik deneyimi dönüştürdüğü yönünde genel bir uzlaşa bulunmakla birlikte, bu dönüşümün estetik deneyim kavramı üzerinden bütüncül bir biçimde ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu makale, mevcut literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlayarak, estetik deneyimi yapay zekâ destekli dijital sanat bağlamında yeniden tanımlamayı ve kavramsal bir çerçeve sunmayı hedeflemektedir.

ÖRNEK ESER ANALİZİ: YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ DİJİTAL SANATTA ESTETİK DENEYİM

Yapay zekâ destekli dijital sanatta estetik deneyimin dönüşümünü somutlaştırmak amacıyla bu bölümde Refik Anadol, Mario Klingemann ve Obvious kolektifinin çalışmaları örnek olarak ele alınmıştır. Seçilen sanatçılar, yapay zekâyı yalnızca teknik bir araç olarak değil, estetik deneyimin oluşumunda etkin bir unsur olarak konumlandırmaları bakımından önem taşımaktadır.

Refik Anadol'un veri temelli enstalasyonları, yapay zekâ destekli dijital sanatta estetik deneyimin mekânsal ve duysal boyutunu ön plana çıkarmaktadır. Sanatçının büyük ölçekli projeksiyonlar ve mimari yüzeyler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmalarda, yapay zekâ algoritmaları devasa veri setlerini işleyerek sürekli değişen görsel kompozisyonlar üretmektedir. Yapay zekânın veriler üzerinden "hayal kurma" metaforu ile çalıştığı en kapsamlı serisinden biridir.

Resim 1. Refik Anadol, Machine Hallucinations, 2019.

Bu eserlerde estetik deneyim, izleyicinin karşısında tamamlanmış bir sanat nesnesiyle karşılaşmasından ziyade, sürekli dönüşen bir süreçle yüzleşmesi üzerinden şekillenmektedir. İzleyici, eserin tekil bir anlamına ulaşmak yerine, zamansal akış içinde değişen görsel formlar aracılığıyla çok katmanlı bir deneyim

yaşamaktadır (Acar, 2025). Bu durum, estetik deneyimi anlık bir algıdan çok süreklilik içeren bir deneyim hâline getirmektedir (Erzen, 2011).

Mario Klingemann'ın üretimleri ise yapay zekânın estetik deneyim üzerindeki etkisini daha çok algoritmik yaratıcılık ve insan-makine iş birliği bağlamında ele almaktadır. Klingemann'ın sinir ağlarıyla ürettiği portreler ve görsel kompozisyonlar, insan estetik algısına tanıdık gelen imgelerle, makinenin öngörülemez üretim biçimlerini bir araya getirmektedir (Yıldırım,2026). İzleyici, bu eserlerde estetik deneyim, izleyicinin tanıdıklık ile yabancılık arasında gidip gelen bir algı süreci yaşamasıyla oluşmaktadır (Manovich, 2023). Yapay zekâ, burada estetik deneyimi yönlendiren aktif bir üretici olarak konumlanmakta; izleyici, eserin arkasındaki insan niyeti kadar algoritmik sürecin sonuçlarını da deneyimlemektedir.

Resim 2. Mario Klingemann, Yoldan Geçenlerin Anıları I, 2018.

Klingemann'ın “Yoldan Geçenlerin Anıları I” adlı eseri, sinir ağları kullanılarak gerçek zamanlı biçimde sürekli yeni portreler üreten yapay zekâ temelli bir çalışmadır. Eser, çağdaş bir bilgisayar sisteminin orta yüzyıl modern estetiğini çağrıştıran, antika görünümlü bir mobilya içine yerleştirilmesiyle, ileri teknoloji ile nostaljik nesne estetiği arasında bilinçli bir karşıtlık kurmaktadır. Bu yaklaşım, estetik deneyimi sabit bir görsel sonuçtan ziyade, süreç temelli ve zamansal olarak değişken bir deneyim alanı olarak yeniden tanımlamaktadır (aiartists.org).

Fransız öğrenciden oluşan Obvious kolektifinin yapay zekâ ile ürettiği portreler ise estetik deneyimi sanat piyasası, özgünlük ve sanatçı kimliği tartışmalarıyla ilişkilendirmektedir. Geleneksel portre estetiğine gönderme yapan bu eserler, ilk bakışta klasik bir sanat deneyimi sunuyor gibi görünse de üretim sürecinin yapay zekâyı dayanması estetik deneyimin algılanışını dönüştürmektedir.

İzleyici, yalnızca görsel niteliklerle değil, eserin üretim süreci ve arkasındaki algoritmik yapı üzerinden de estetik bir değerlendirme yapmak durumunda kalmaktadır. Bu durum, estetik deneyimin yalnızca duyuşal değil, kavramsal ve eleştirel bir boyut kazandığını göstermektedir. Eserin üretim süreci, izleyicinin estetik yargısını doğrudan etkilemektedir (Artun, 2018).

Generative Adversarial Networks (GAN) teknolojisi, 2014 yılında Ivan Goodfellow tarafından geliştirilmiştir. Üretken çekişmeli ağ anlamına gelmektedir. Temelde iki karşıt yapay sinir ağının etkileşimine dayanan bir öğrenme modelidir. Bu yapılardan biri yeni ve gerçekçi veriler üretmeyi amaçlarken, diğeri üretilen verilerin gerçek mi yoksa yapay mı olduğunu ayırt etmeye çalışır; ağlar arasındaki bu rekabet süreci sonucunda giderek daha nitelikli ve özgün veriler ortaya çıkar. İlk aşamada sanatsal üretim hedefiyle tasarlanmamış olmasına rağmen, GAN mimarisi zamanla birçok sanatçı tarafından yaratıcı pratiklerin bir aracı olarak benimsenmiş ve dijital sanat üretiminde yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır (Öner, 2025).

2018 yılında Paris merkezli bir kolektif olarak faaliyet gösteren ve Gauthier Vernier, Hugo Caselles-Dupré ile Pierre Fautrel'den oluşan sanat topluluğu, üretken karşıt ağlar (GAN) temelli çalışma yöntemleri doğrultusunda bir proje gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda, 14. ve 20. yüzyıllar arasına tarihlenen yaklaşık on beş bin portre resminden oluşan bir veri seti algoritmaya tanıtılmış ve bu süreç sonucunda "Edmond Belamy'nin Portresi" başlıklı eser üretilmiştir. Söz konusu çalışma, yapay zekâ destekli üretimin sanatsal statüsü, yaratıcılık ve özgünlük gibi kavramlar etrafında önemli tartışmaları gündeme taşımıştır. Her ne kadar benzer algoritmalarla üretilmiş çok sayıda görsel bulunuyor olsa da bu eser New York'taki Christie's müzayede evinde Ekim 2018'de düzenlenen uluslararası bir açık artırmada satışa sunulmasıyla, "ilk yapay zekâ eseri" olarak anılması bakımından sanat tarihinin çağdaş tartışmaları içinde sembolik bir konum edinmiştir (Tekin, 2018).

Edmond de Belamy'nin portresi, yapay zekâ temelli sanat üretiminin gelişim sürecinde hem teknik altyapısı hem de ortaya koyduğu estetik sonuçlar bakımından dikkat çekici bir örnek olarak değerlendirilmektedir. Eser, algoritmik üretim süreçlerinin sanatsal biçimlenmeye nasıl dâhil edilebildiğini göstermesinin yanı sıra, yapay zekânın yaratıcılık, özgünlük ve sanatsal özne kavramları üzerindeki etkilerini tartışmaya açması açısından da önemlidir.

Resim 3. Obvious, “Edmond Belamy’nin Portresi”, 70 x 70 cm, 2018.

Bu örnekler, yapay zekâ destekli dijital sanatta estetik deneyimin tekil, sabit ve insan merkezli bir algı süreci olmaktan çıkarak; süreç temelli, çok katmanlı ve ilişkisel bir deneyim alanına dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma, yapay zekâ destekli dijital sanat bağlamında estetik deneyimin nasıl yeniden tanımlandığını kuramsal ve örnek eser analizleri üzerinden incelemiştir. Elde edilen bulgular, estetik deneyimin geleneksel sanat anlayışında olduğu gibi yalnızca sanatçı niyeti ve izleyici algısı arasında kurulan bir ilişkiyle açıklanamayacağını göstermektedir. Yapay zekânın üretim sürecine aktif biçimde dâhil olması, estetik deneyimin oluşumuna insan-dışı bir öznenin katılımını mümkün kılmaktadır.

Örnek eser analizleri, estetik deneyimin artık tamamlanmış bir sanat nesnesi karşısında gerçekleşen tekil bir algı anı olmadığını; zaman içinde değişen, izleyici etkileşimiyle şekillenen ve algoritmik süreçlerle sürekli yeniden üretilen bir yapı sergilediğini ortaya koymuştur. Bu durum, estetik deneyimi süreç odaklı ve dinamik bir fenomen olarak ele almayı gerekli kılmaktadır. İzleyici, bu yeni bağlamda pasif bir alımlayıcı olmaktan çıkarak, estetik deneyimin oluşumuna doğrudan ya da dolaylı biçimde katılan bir aktör hâline gelmektedir.

Çalışma, yapay zekâ destekli dijital sanatın estetik deneyimi insan merkezli estetik kuramların sınırlarının ötesine taşıdığını savunmaktadır. İnsan, makine ve veri arasındaki etkileşim, estetik deneyimi çok-özneli ve ilişkisel bir süreç olarak yeniden yapılandırmaktadır. Bu bağlamda estetik deneyim, yalnızca görsel ya da

duyusal hazla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda kavramsal, eleştirel ve düşünsel bir boyut kazanmaktadır.

Sonuç olarak bu makale, yapay zekâ destekli dijital sanatın estetik deneyimi yeniden tanımlayan bir paradigma değişimini temsil ettiğini ileri sürmektedir. Estetik deneyim, artık sabit bir anlamın algılanması değil; insan ve insan-dışı öznelerin birlikte ürettiği, açık uçlu ve sürekli dönüşen bir deneyim alanı olarak değerlendirilmelidir. Bu yaklaşımın, çağdaş estetik kuramlarına ve dijital sanat çalışmalarına yeni tartışma alanları açacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, N. N. (2025). Dijital Sanatta Aufhebung Çözümlemeleri: Machine Hallucinations, Deniz Yılmaz ve Pulse Room. Eğitim Bilimleri Tematik Araştırmalar Dergisi, 1(3), 92-108. <https://izlik.org/JA49AW59CG>
- Antmen, A. (2014). 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. Sel Yayıncılık.
- Arslan, A. A. (2026). Katılımcı Estetik ve İlişkisel Sanat: İzleyiciden 'Etkin Özneye' Dönüşen Sanat Pratikleri, Ed. Asuman Aypek Arslan, Plastik Sanatlarda Kuram ve Pratik: Güncel Estetik Tartışmalar ve Yeni Yönelimler, Özgür Yayınları.
- Artun, A. (Ed.). (2018). Sanat Ve Yapay Zekâ. İletişim Yayınları.
- Artun, A. (2019). Çağdaş Sanat Ve Kültüralizm, İletişim Yayınları.
- Bakreski, J. (2022). The Impact Of Technological Advancements On Art –Parallels Between The Renaissance, The Discovery Of Photography, And The Digital Revolution. Journal Of Arts & Humanities, Cilt:11, Sayı 4, 17-25.
- Bayır, B. (2025). Sanatın Digital Dönüşümü: Çevrim İçi Ve Fiziksel Sergilerde Temsiliyet Ve Sergileme Pratikleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bekel, Ö. (2024). İlişkisel estetik bağlamında izleyici için yeni bir alan: Yeni tip kamusal sanat [Yayınlanmamış sanatta yeterlik tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Benjamin, W. (2025). Teknik Olarak Yeniden Üretilbilirlik Çağında Sanat Eseri, Çev. Ogün Duman, Can Yayınları
- Bozkurt, N. (2012). Sanat Ve Estetik Kuramları, Sentez Yayıncılık.
- Duman Yıldızbakan, T. (2026). Dijital Çağda Öznenin Yeniden İnşası: Hümanizmden Transhümanizme Biyopolitik ve Etik Dönüşümler. Medeniyet Sanat Dergisi, 11(2), 177-191. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.1694187>
- Erzen, J. (2011). Estetik Ve Sanat, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık.
- Evlioğlu Gezer, E. (2024). İletişim ve Yeni Medya: Yeni Medyada Sanat ve Estetik. İletişim Ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 4(2), 332-344.

- <https://doi.org/10.59534/jcss.1458150>
- Gülpınar, Ş., & Boyraz, B. (2024). Sanatın Dijital Çağda Yeniden Tanımlanması: Yapay Zekâ Perspektifinden Bir İnceleme. Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(1), 1-14.
- İnceoğlu, M. (2010). Görsel Düşünme Ve Estetik Algı, Ütopya Yayınları.
- Kahraman, H. B. (2015). Sanat Ve Modernite, Agora Kitaplığı.
- Kırca, M. (2024). Sanat Yapıtı Ve Yeni Medya. Uygulamalı Sosyal Bilimler Ve Güzel Sanatlar Dergisi, 6(15), 81-90. <https://izlik.org/JA94TG38ZJ>
- Köksal, D. (2020). Dijital Sanat Ve Estetik Deneyim Üzerine Düşünceler. *Sanat Yazıları*, 43, 75-92.
- Manovich, L. (2023). Yeni Medyanın Dili, Çev. Akın Emre Pilgir, AA Kitap
- Öner, Ö. (2025). Çağdaş Sanat Bağlamında Yapay Zeka İle Üretilen Resimlerin Yaratıcılığı Üzerine Bir İnceleme: Edmond De Belamy Portresi. Sanat Ve Tasarım Dergisi(15-Özel Sayı), 893-907. <https://doi.org/10.20488/Sanattasarim.1805282>
- Özdemir, A ve Önen, L. (2025). Yapay Zeka İle Üretilen Resimlerin Sanat Eleştirisi Bağlamında Değerlendirilmesi: Orijinallik, Yaratıcılık Ve Anlam Problemi Turan: Stratejik Arastirmalar Merkezi; Kars Vol. 17, Iss. 68, 122-135.
- Özdemir, S. (2018). Yeni Medya Sanatı Bağlamında İzleyici Deneyimi. Moment Dergi, 5(2), 123-139.
- Özgür, S. B. (2021). Algoritmalar, Yapay Zeka, Makine Öğrenmesi, Derin Öğrenme ve Uygulamaları: Beşeri Fayda Üretiminin Yazılımlar Tarafından Karşılanması. Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 10(1), 1-29. <https://izlik.org/JA52RF22DD>
- Salman, C. (2025). Yapay Zekâ Ve Sanat: Felsefi Perspektifler Ve Eleştiriler. International Journal Of Troy Art And Design, 5(10), 89-98.
- Şentürk, L. (2016). Görsel Kültür Ve Estetik, Ayrıntı Yayınları.
- Tekin, A. (2018). Yapay Zekâ Kullanımının Sanata Etkileri. Kent Akademisi, 11(4), 692-702.
- Tunalı, İ. (2010). Estetik, Remzi Kitabevi.
- Türkmenoğlu, H. (2014). Teknoloji İle Sanat İlişkisi Ve Bir Dijital Sanat Örneği Olarak Instagram. Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, 2(4). <https://doi.org/10.7816/Ulakbilge-02-04-07>
- Uçar, M. (2023). Modernden Postmoderne, Sanatta Estetik Deneyimin Dönüşümü, Akademik Sanat, 20, 141-153, DOI: 10.34189/asd.2023.20.010
- Yıldırım, M. (2026). Dijital Grafik Tasarımda Simülasyon Retoriği, Yapay Zekâ ve İnfodemi. Kent Akademisi, 19(5), 1-20. <https://doi.org/10.35674/kent.1913502>
- Yılmaz, M. (2013). Modernizmden Postmodernizme Sanat. Ütopya Yayınları.
- Yiğit, T. (2022). Enine Boyuna Yapay Zekâ. Düşünce Dünyasında Türkiz, 8(43), 13-26. <https://izlik.org/JA44HZ96MG>

Yüksel, İ., & Asan Yüksel, O. (2024). Sanatta Yapay Zeka Devrimi: Yaratıcılığın Yeni Boyutları. Sanat ve Tasarım Dergisi, 14(2), 261-285. <https://doi.org/10.20488/Sanattasarim.1602572>

GÖRSEL KAYNAKÇA

Resim 1. <https://Refikanadol.Com/Works/Machine-Hallucination/> 17.12.2025

Resim 2. <https://Aiartists.Org/Mario-Klingemann> 17.12.2025

Resim 3. <https://www.obvious-art.com/serie/physical/la-famille-de-belamy/edmond-de-belamy> 25.11.2026

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” beyanları:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazar/ların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek: Bu çalışmanın araştırma ve yazım aşamasında herhangi kişi/kurum veya kuruluşlar tarafından finansal destek alınmadığı bildirilmiştir.

Destek ve Teşekkür Beyanı: -

Çifte Kör Hakem Değerlendirmesi: Dış-bağımsız

The following statements are made in the framework of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this article.

Declaration of Conflicting Interests: No conflicts of interest were reported for this article.

Financial Support: It has been reported that this study did not receive financial support from any person/institution or organization during the research and writing phase.

Statement of Support and -

Acknowledgment:

Double-Blind Peer Review: External-independent